บทที่ 3

ความเป็นมาและรายละเอียดการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บทที่ 3 เป็นการนำเสนอรายละเอียดการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านในภาพรวมทั้งหมด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ 1) ความเป็นมาของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2) หลักการสำคัญของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 3) โครงสร้างและกลไกในการบริหารโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 4) ผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับประเทศและผลการดำเนินงานในจังหวัดตรัง 5) ทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 6) การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความเป็นมาของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง(The National Village Funds) ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายการกระจายรายได้ด้วยการพัฒนาภาคชนบทและการสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการแก้ปัญหาความยากจน รัฐบาลสามารถแปลงนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่การปฏิบัติได้ภายในระยะเวลาเพียง 4 เดือนนับจากได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 โดยเริ่มต้นด้วยการประกาศใช้ระเบียบ[3]ต่างๆตลอดจนการออกพระราชกฤษฎีกา และพระราชบัญญัติในที่สุด ในส่วนของการดำเนินงานได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ภายใต้ชื่อย่อ สทบ. ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยตรง อันมีนายสุวิทย์ คุณกิตติ เป็นประธานและมีผู้อำนายการธนาคารออมสินและผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธ.ก.ส. เป็นกรรมการในโครงการด้วยทั้งนี้รัฐบาลได้จัดแบ่งระดับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองออกเป็น 2 ระดับกองทุนคือ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547: 2)

---

[3] ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบไปด้วย 2 ระเบียบคือ 1.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และ 2.ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นกองทุนรวมในระดับชาติเพื่อจัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง คือกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อเริ่มก่อตั้งจะได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมู่บ้านและชุมชนเมืองละประมาณ 1 ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองบริหารจัดการกันเอง

เมื่อมองย้อนถึงแนวคิดในการก่อตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น จะเห็นได้ว่าโครงการดังกล่าวมีรากเหง้ามาจาก "โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน หรือภายใต้ชื่อย่อว่า โครงการ กข. คจ." และ "กลุ่มออมทรัพย์" อันเป็นโครงการที่เริ่มในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เมื่อปี พ.ศ.2536 สำหรับ "โครงการ กข. คจ." เป็นโครงการที่ใช้วิธีการแจกเงินไปยังหมู่บ้านยากจนกว่าหมื่นหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 280,000 บาทต่อปี เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้าน อันมีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นกรรมการบริหารโดยตำแหน่งทำหน้าที่ปล่อยเงินกู้แก่คนยากจนรายละ 10,000 บาท โดยไม่คิดดอกเบี้ย และภายใน 5 ปี จะต้องส่งชำระอย่างน้อย 9 ครั้ง เมื่อดำเนินโครงการมาได้ 8 ปี คือในปี พ.ศ.2544 หมู่บ้านยากจนใน "โครงการ กข. คจ." เพิ่มขึ้นเป็น 30,000 กว่าหมู่บ้าน จนมาถึงในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงได้ยกเลิก "โครงการ กข. คจ." และได้เปลี่ยนมาเป็นโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแทน โดยมีการปรับปรุงจุดอ่อนและนำจุดแข็งของ "กลุ่มออมทรัพย์" และ "โครงการ กข. คจ." เข้าด้วยกัน (ดำริ เฉลิมวงศ์, 2547: 38 อ้างใน เพลินพิศ สัตย์สงวน, 2549: 29-33) อีกทั้งหากมองให้ลึกลงไปจะเห็นว่านโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นความพยายามของรัฐบาลในการมองปัญหาเรื่องปากท้องของชาวบ้าน อันเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชนในระดับล่างที่พัฒนาขึ้นจากการมองว่า "ประชาชนยากจนเพราะขาดการศึกษาและไม่มีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ" ปรับเปลี่ยนมาเป็นการมองว่า "ประชาชนยากจนเพราะขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ" ดังนั้นรัฐบาลในฐานะผู้ออกนโยบายสาธารณะจึงต้องแสดงบทบาทเป็นผู้หยิบยื่นโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และผลักดันให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนกันเอง แนวคิดดังกล่าวสะท้อนออกมาจากคำกล่าวของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลในสมัยนั้น(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2546) ว่า

> "การกระจายอำนาจไม่ใช่การมุ่งในรูปแบบการจัดการ แต่ต้องมุ่งถึงเรื่องของการกระจายโอกาสจึงจะเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุด โอกาสให้คนจนได้เข้าหาแหล่งความรู้ โอกาสที่จะให้คนจนได้ร่วมคิดร่วมทำด้วยภูมิปัญญาของเขาเอง"

ในการดำเนินงานของแต่ละหมู่บ้านนั้น เมื่อครบ 9 ปีหรือจบโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านใดที่บริหารกองทุนได้ดีและประสบความสำเร็จ เงินจำนวน 1 ล้านบาทก็จะยังคงอยู่ในบัญชีของหมู่บ้านนั้นๆ และสามารถนำไปพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนต่อยอดให้กลายเป็นสถาบันการเงินชุมชนและธนาคารหมู่บ้านในที่สุด จากความเป็นมาข้างต้นสามารถสรุปให้เห็นถึงขั้นตอนการก่อตั้งนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ดังกรอบข้างล่างนี้

ภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการก่อตั้งนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นตอนการก่อตั้งนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

26 กุมภาพันธ์ 2544	รัฐบาลแถลงนโยบายต่อรัฐสภา
22 มีนาคม 2544	ประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) พ.ศ. 2544
29 พฤษภาคม 2544	ประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และต่อมาได้แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่7) พ.ศ.2547
13 กรกฎาคม 2544	ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2544
25 กรกฎาคม 2544	จัดสรรโอนเงินเป็นครั้งแรกให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
30 ธันวาคม 2547	พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2547 ได้รับการประกาศในพระราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้ในวันถัดไป

ที่มา: www.villagefund.thaigov.go.th/main.asp อ้างใน เพลินพิศ สัตย์สงวน, 2549: 29

หลักการสำคัญของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

เหตุผลสำคัญอันเป็นวัตถุประสงค์หลักของรัฐบาลในการจัดตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือที่ชาวบ้านรู้จักในนามของกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย ตลอดจนเพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งจะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง โดย

กำหนดให้มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย กรรมการซึ่งมาจากการคัดเลือกระหว่างสมาชิกด้วยกัน ทำหน้าที่บริหารจัดการให้ชาวบ้านกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ หรือไม่มีดอกเบี้ย แล้วแต่การจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะมีอำนาจหน้าที่ 8 ประการ ดังนี้

(1) บริหารจัดการกองทุน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน เพื่อสอดคล้องและเกื้อกูลกับกองทุนอื่นๆที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนที่ไม่ขัดแย้งกับระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก

(2) รับสมัครสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก ทั้งที่เป็นกลุ่มองค์กรชุมชน หรือปัจเจกบุคคลในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(3) สำรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ อุตสาหกรรมครัวเรือน และวิสาหกิจชุมชนในเขตท้องที่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้น ตลอดจนสำรวจและจัดทำข้อมูลดังกล่าวของกองทุนอื่นๆที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

(4) พิจารณาการให้กู้เงินตามระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

โดยการขอกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ดังนี้

- พัฒนาอาชีพ
- สร้างงาน
- สร้างและเพิ่มรายได้
- ลดรายจ่ายอุตสาหกรรมและ/หรือธุรกิจขนาดเล็กในครัวเรือน
- เพื่อการฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

วงเงินกู้ยืมรายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท เว้นแต่ผู้ขอกู้รายใดขอกู้เกิน 20,000 บาท จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก จึงให้กู้เกิน 20,000 บาทได้ แต่ต้องไม่เกิน 50,000 บาท ผู้ขอกู้ต้องขอเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์กับ ธนาคารออมสินหรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เพื่อรับโอนเงินที่ได้รับอนุมัติให้กู้ยืมจากธนาคารไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของผู้กู้ต่อไป โดยมีระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ยืมไม่เกิน 1 ปี อีกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะมีบัญชีที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกัน 3 บัญชี ได้แก่

บัญชีที่1 หรือ "บัญชีเงินกองทุนหมู่บ้าน" คือ บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งกองทุนหมู่บ้านเปิดไว้เพื่อรองรับเงิน 1 ล้านบาทที่จัดสรรจากรัฐบาลในปีแรก

บัญชีที่2 หรือ "บัญชีเงินสะสม" เป็นบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินฝากประเภทอื่นนอกเหนือจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลได้แก่ เงินดอกผล ดอกเบี้ยเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้าน เงินออมของสมาชิก กำไรจากการลงทุนของกองทุน ฯลฯ

บัญชีที่3 เป็นการปล่อยกู้เพิ่มเติมหรือต่อยอดจากบัญชีที่1 โดย 3 สถาบันการเงินของรัฐได้แก่ ธนาคารออมสิน ธ.ก.ส. และธนาคารกรุงไทย จะใช้เงินทุนของตนเองปล่อยกู้เพิ่มเติมจากเงิน 1 ล้านบาทแรกที่กองทุนหมู่บ้านได้รับจัดสรรจากรัฐบาล โดยสถาบันการเงินทั้ง 3 จะคัดเลือกกองทุนหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการได้ดีเยี่ยมแล้วปล่อยกู้เพิ่มขึ้น

ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพของวงจรการโอนเงิน การกู้เงิน และการชำระคืนเงินกู้ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถแสดงแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3.2 แสดงวงจรการโอนเงิน การกู้เงิน และการชำระคืนเงินกู้

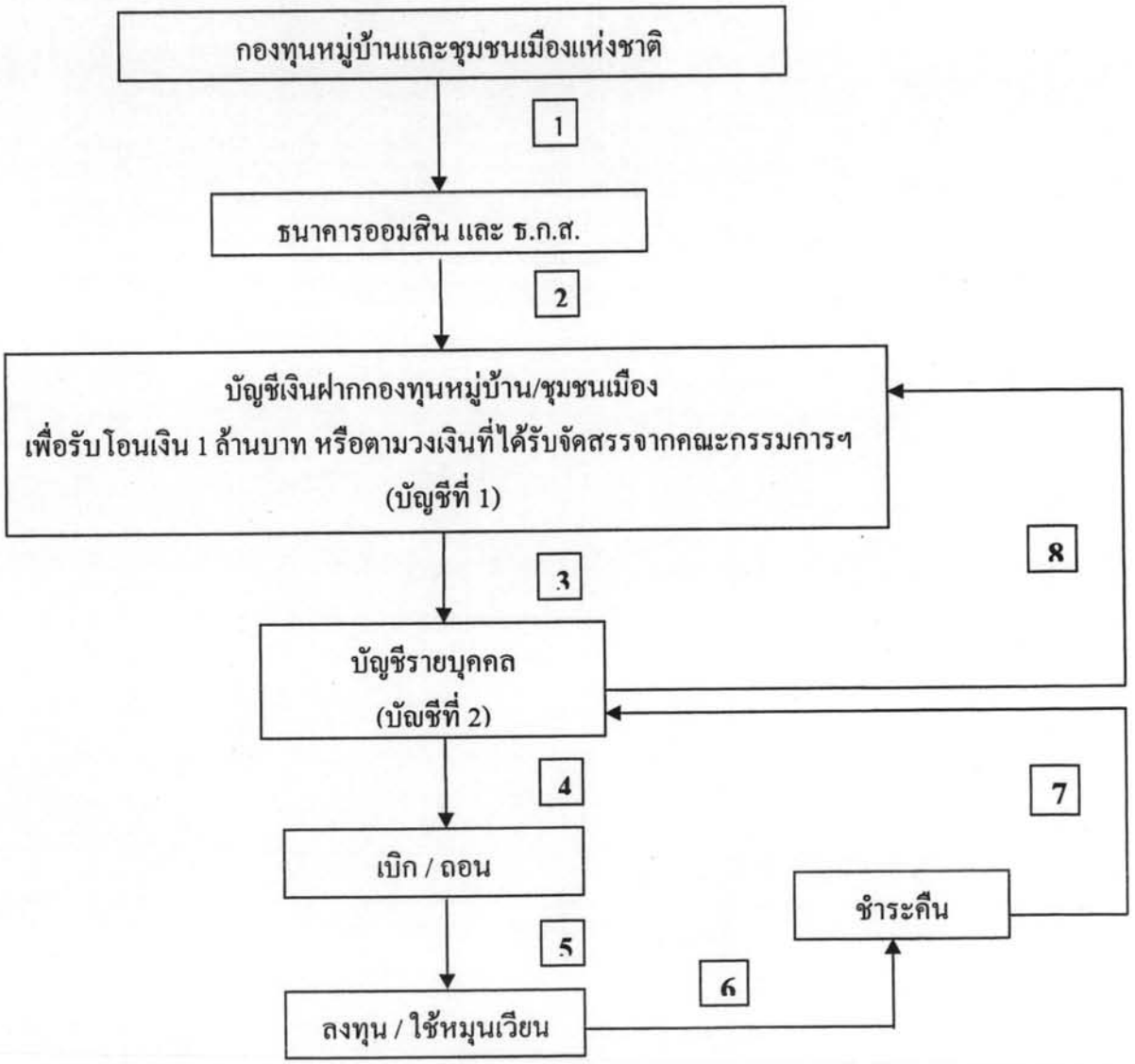

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547

(5) ทำนิติกรรมสัญญา หรือดำเนินการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุน

(6) จัดหรือเรียกประชุมสมาชิกตามที่กำหนดหรือได้ตกลงกัน หรือตามที่สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดลงลายมือชื่อทำหนังสือร้องขอ และจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน นับแต่วันที่รับคำร้อง

(7) จัดทำบัญชีและส่งมอบเงินที่ได้รับการจัดสรร ดอกผล ผลตอบแทนหรือรายได้ที่เกิดขึ้นจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการคืนให้แก่กองทุนให้ครบเต็มตามจำนวนที่ได้รับอนุมัติให้เบิกจ่าย ในกรณีที่คณะกรรมการมีหนังสือหรือคำสั่งเป็นที่สุด เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนไม่ปฏิบัติตาม หรือบริหารจัดการกองทุนไม่เป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด

(8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย

ฉะนั้นการที่รัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านกันเอง ก็เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตัวเองของหมู่บ้าน อีกทั้งเป็นการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง อันจะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงอย่างสูงกับภาคเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีในการก้าวไปข้างหน้าพร้อมกัน หรือที่เรียกว่าเป็นแนวทางการดำเนินการทางเศรษฐกิจแบบคู่ขนาน (Dual tract) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ อีกทั้งรัฐบาลไทยรักไทยยังได้ออกนโยบายอื่นๆที่มีลักษณะเกื้อกูลกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นมาอีกหลายนโยบาย อย่างเช่น

1. นโยบายโครงการงบพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน หรือที่รู้จักในนาม โครงการSML โครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้หมู่บ้านมีพลังในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความยากจนและสร้างโอกาสให้แก่ประชาชน โดยที่รัฐบาลจัดสรรงบประมาณแบบให้เปล่าแก่หมู่บ้านเพื่อไปลงทุนพัฒนาสถานที่หรือสิ่งสาธารณูปโภค(public goods) ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนส่วนรวม
2. นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร เพื่อช่วยให้ประชาชนมีช่วงเวลาตั้งหลัก มีจิตใจ และสมองในการคิดหาวิธีการหรือช่องทางในการประกอบอาชีพและสร้างชีวิตใหม่
3. นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รัฐบาลออกนโยบายนี้มาเพื่อให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกของหมู่บ้านหรือชุมชน กู้ยืมเงินมาประกอบอาชีพสร้างผลผลิตที่ก่อให้เกิดรายได้ของผู้คนในหมู่บ้าน และเมื่อประชาชนในหลายๆหมู่บ้านรวมตัวกันผลิตสินค้ากันมากขึ้นและเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ สินค้าของแต่ละหมู่บ้านก็จะถูกรวมกันเป็นสินค้าของแต่ละตำบล สุดท้ายก็จะออกมาในรูปของ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือที่รู้จักกันในนามของสินค้า OTOP นั่นเอง

สำหรับการดำเนินงานในภาคปฏิบัติทั้งในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปตามปรัชญาของโครงการที่กำหนดไว้คือ สร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยตนเอง อีกทั้งกองทุนต้องเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน และสามารถเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการเอกชน และประชาสังคม ซึ่งถือเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน ดังนั้นในการที่จะทำให้โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประสบความสำเร็จได้ควรจะต้องประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547: 1)

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้านกองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ
2. การบริหารการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดรับและเกื้อกูลกัน
3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

จากหลักการสำคัญของโครงการที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ข้างต้น เป็นความพยายามของพรรคไทยรักไทยในฐานะรัฐบาลในการที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาความยากจน หรือปัญหาเศรษฐกิจของประชาชนในระดับล่าง ด้วยการสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน สร้างหลักการอันเป็นกรอบและแนวทางหลักที่จะกระจายอำนาจสู่ประชาชนโดยตรงและส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของหมู่บ้านและพัฒนาการบริหารจัดการกิจการภายในชุมชน ซึ่งการสร้างนโยบายในลักษณะนี้เป็นการสร้างความหวังให้แก่ประชาชนในระดับล่างที่เชื่อว่ากองทุนหมู่บ้านจะกลายเป็นแหล่งเงินกู้ในระบบรายใหม่ที่รัฐบาลไทยรักไทยหยิบยื่นให้กับประชาชนโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านระบบบริหารราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ด้วยหลักการเช่นนี้ถือเป็นกลไกสำคัญของพรรคไทยรักไทยที่จะสร้างความนิยมให้กับทั้งรัฐบาลและพรรค อีกทั้งถือได้ว่าเป็น “ความพยายามในการสร้างความผูกพันพรรคการเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาชนในระดับล่างของประเทศเป็นหลัก”

โครงสร้างและกลไกในการบริหารโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การที่จะบริหารโครงการให้สามารถขับเคลื่อนไปได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางโครงสร้างและกลไกในการบริหารให้เกิดความชัดเจนและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบทั่วทั้งประเทศ โดยได้จัดแบ่งระดับของกลไกในการบริหารกองทุนไว้ 3 ระดับคือ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547: 3-4)

1.ระดับชาติ

1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบช.) มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนการดำเนินงาน

1.2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

1.3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และตัวแทนประชาชนเป็นองค์ประกอบ มีหน้าที่ในการปฏิรูประบบราชการ บูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนการทำงานของคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด และคณะกรรมการชุมชนเมือง

2.ระดับจังหวัด

มีคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบผลการประเมินความพร้อมของกองทุน ซึ่งผ่านการประเมินของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ และสนับสนุนการเตรียมความพร้อม ติดตาม ตรวจสอบ สนับสนุนด้านวิชาการ และการจัดการแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ

3.ระดับหมู่บ้านหรือชุมชน

ซึ่งเรียกว่าเป็น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่ม องค์กรประชาชน และประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน ซึ่งได้มาโดยวิธีชาวบ้านเลือกกันเองในหมู่บ้านหรือชุมชน จำนวน 15 คน

จากกลไกและโครงสร้างการบริหารงานที่ภาครัฐได้สร้างขึ้นมานั้น สามารถแสดงแผนภูมิโครงสร้างและกลไกในการบริหารกองทุนเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์และอำนาจการบริหารงานในแต่ละส่วน ได้ดังนี้

ภาพที่ 3.3 แสดงโครงสร้างและกลไกในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

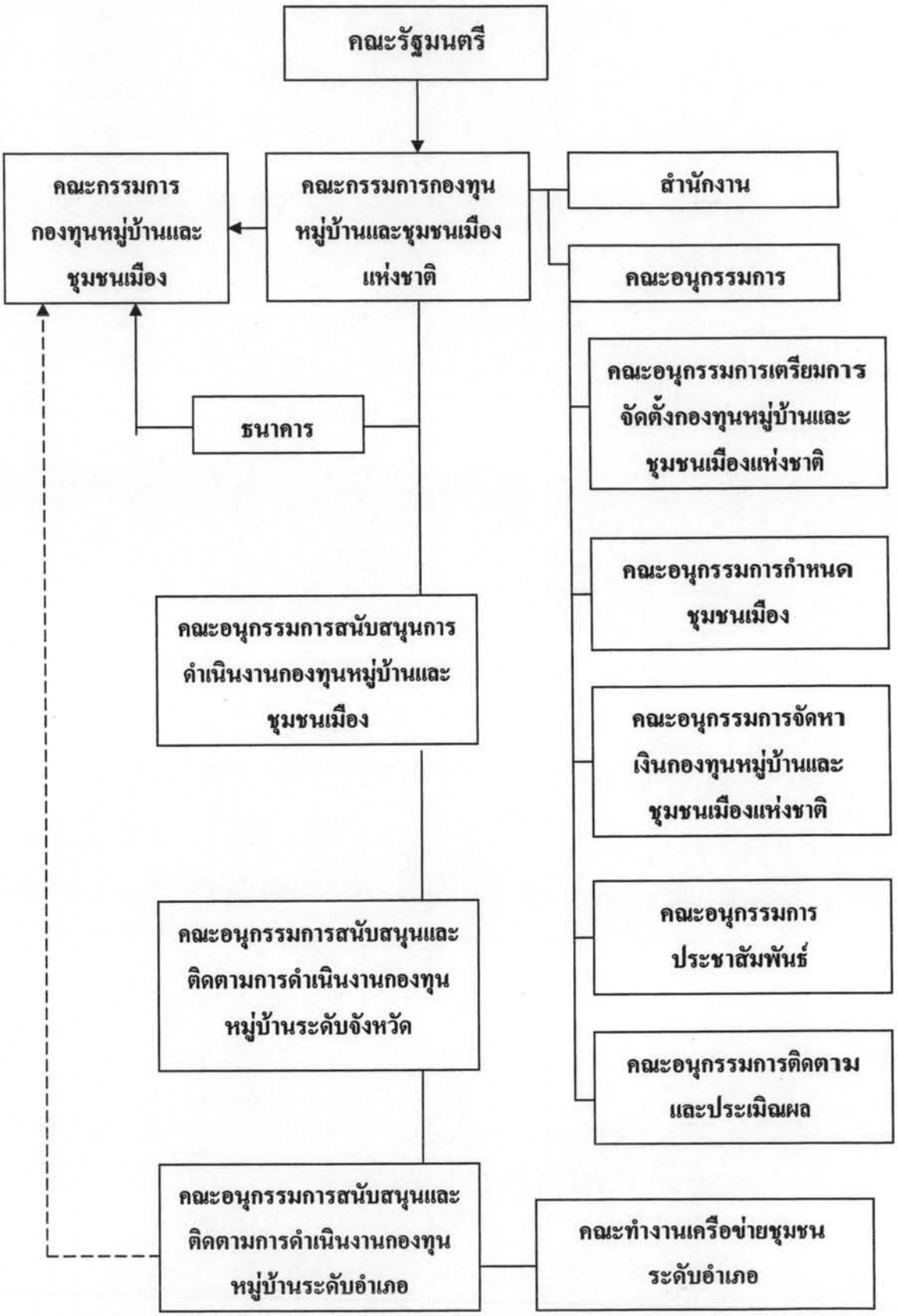

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547

ผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับประเทศและผลการดำเนินงานในจังหวัดตรัง

ผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับประเทศ

จากผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อสิ้นปี 2544 ได้มีการโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้าน 66,097 หมู่บ้าน เป็นจำนวนเงิน 66,097 ล้านบาท โดยผ่านสาขาธนาคารออมสิน 51,398 ล้านบาท และผ่านสาขา ธ.ก.ส. 14,699 ล้านบาท และเมื่อสิ้นปี 2545 ได้มีการโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้าน 73,941 หมู่บ้าน โดยผ่านสาขาธนาคารออมสิน 58,333 ล้านบาท และผ่านสาขา ธ.ก.ส. 15,608 ล้านบาท (รายงานประจำปี ธนาคารออมสินปี 2544 และปี 2545 อ้างใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2549. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย 9-10 ธันวาคม 2549.) ต่อมาเมื่อสิ้นเดือนสิงหาคม 2547 ธนาคารออมสินและ ธ.ก.ส. มีสมาชิกได้รับเงินกู้ประมาณ 14,993,307 ราย วงเงิน 74,770 ล้านบาท (รายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ปีที่3 วันที่ 26 ก.พ. 2546 – 26 ก.พ. 2547 อ้างใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2549. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย 9-10 ธันวาคม 2549.)

ตารางที่ 3.1 การจัดสรรและโอนเงินของโครงการกองทุนหมู่บ้าน ปี 2545-2547

	2545	**2546**	**2547**
เป้าหมาย	75,547	75,547	78,829
โอนเงินแล้ว	73,941	73,941	77,508
ร้อยละ	**97.87**	**97.87**	**98.3**

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.)

ถ้าวัดผลการดำเนินงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยดูจากการโอนเงินอุดหนุนของรัฐไปยังกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ก็สามารถกล่าวได้ว่าผลการดำเนินงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมนเมืองประสบความสำเร็จอย่างมาก กล่าวคือ แค่ในช่วงเวลาปีที่4 ของการดำเนินโครงการนั้น 98 เปอร์เซนต์ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองก็ได้รับเงินอุดหนุน 1 ล้านบาทจากรัฐบาล นั่นย่อมแสดงให้ถึงความพยายามของรัฐบาลที่จะดำเนินการให้นโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนำมาสู่การปฏิบัติโดยเร็ว อันมีนัยยะสำคัญเพื่อหวังผลทางการเมือง

ในอนาคต นั่นคือการนำมาซึ่งความคะแนนนิยมที่ส่งผลโดยตรงต่อรัฐบาลและพรรคไทยรักไทย อันเป็นความพยายามในการที่จะใช้ปัจจัยทางจิตวิทยามาเปลี่ยนแปลงและสร้างให้เกิดความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างพรรคการเมืองกับท้องถิ่น ทั้งโดยการสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับนโยบายของพรรค ทัศนคติที่ดีต่อผู้นำพรรค และทัศนคติต่อผลประโยชน์ที่กลุ่มผู้สนับสนุนจะได้รับ อีกทั้งเพื่อหวังผลทางการเมืองระยะยาวไปสู่การสร้างความผูกพันพรรคการเมืองให้เกิดขึ้นกับพรรคไทยรักไทยจนขยายไปสู่ผลอันเป็นรูปธรรม นั่นคือ คะแนนเสียงเลือกตั้งและการได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทยในครั้งต่อไป ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะแสดงผลอันเป็นรูปธรรมทางการเมืองที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปของผลคะแนนเสียงเลือกตั้งในบทที่ 6 ว่าด้วยเรื่องผลกระทบจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนใต้ในอนาคต

เมื่อมีการโอนเงินจากภาครัฐเข้ากองทุนหมู่บ้านโดยผ่านสาขาของธนาคารอมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรหรือธ.ก.ส. กระจายทั่วประเทศดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว ประชาชนที่เข้าร่วมในโครงการโดยการเข้าเป็นสมาชิกจึงมีสิทธิ์ในการขอกู้เงินจากกองทุน โดยในการยื่นคำร้องขอกู้เงินนั้นจะต้องผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนที่เลือกขึ้นมาจำนวน 15 คนเป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัติสินเชื่อให้รายละไม่เกิน 20,000 บาท แต่ถ้าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเห็นควรอนุมัติเงินกู้เกิน 20,000 บาท ต้องให้สมาชิกกองทุนพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้เงินกู้ต่อรายต้องไม่เกิน 50,000 บาท (เพลินพิศ สัตย์สงวน, 2549: 31) เมื่อมองถึงผลอันเป็นรูปธรรมของการนำเงินไปสู่ภาคท้องถิ่นและการนำเงินไปใช้เพื่อก่อให้ทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนในหมู่บ้านตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ จากการสำรวจและเก็บข้อมูลของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หรือสทบ. แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่3.2 การนำเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปใช้ในด้านต่างๆช่วงปี2546-2548 (ร้อยละ)

	2546	2547	2548
1. ค้าขายและบริการ	88.0	81.3	79
2. เหตุฉุกเฉิน	4.8	14.5	16.9
3.ใช้หนี้นอกระบบ	5.7	3.2	2.6
4. อื่นๆ	1.5	1.0	1.5

ที่มา: สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.)

จากตารางที่ 3.2 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลของภาครัฐเรื่องการกู้เงินจากกองทุนไปใช้ในด้านต่างๆ ตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา ส่วนใหญ่จะนำไปใช้เพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ ประมาณร้อยละ80 รองลงมาเป็นเรื่องของการกู้ไปเพื่อเหตุฉุกเฉินและการกู้ไปเพื่อไปใช้หนี้นอกระบบ และกู้ไปเพื่อใช้ในการอื่นๆ ตามลำดับ ดังนั้นหากจะวัดผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยดูจากการขอกู้เงินกองทุนของชาวบ้านไปใช้ในด้านต่างๆกับวัตถุประสงค์ของโครงการแล้วนั้น ก็สามารถกล่าวได้ว่าผลการดำเนินงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามารถเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน หากใช้ข้อมูลในส่วนของการกู้เงินจากกองทุนไปใช้ในด้านต่างๆมาใช้ในการวัดผลการดำเนินโครงการ จะมีข้อที่น่าสังเกตุและตั้งคำถามกับภาครัฐได้ว่า ข้อมูลในส่วนที่ชาวบ้านกู้เงินไปเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภคกลับไม่ปรากฏอยู่อย่างชัดเจน หรือข้อมูลในส่วนนี้จำนวนเงินกู้น้อยมากจนต้องนำไปอยู่ในหมวดอื่นๆ แต่ในทางกลับกันข้อมูลที่มาจากสื่อมวลชนและข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลับพบว่าเงินที่กู้จากกองทุนถูกนำไปใช้ในการอุปโภคและบริโภคเป็นจำนวนเทียบเท่ากับเงินกู้เพื่อไปลงทุนประกอบอาชีพ ทั้งนำไปใช้ในการซื้อมอเตอร์ไซด์ ซื้อโทรศัพท์มือถือ ใช้เพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน ฯลฯ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จากผู้ขอกู้ระบุว่าตัวผู้กู้เองไม่สามารถระบุเหตุแห่งการขอกู้ได้ตามความเป็นจริงเสมอไป ทั้งนี้เพราะกลัวคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่ยอมอนุมัติเงินให้กู้ ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงต้องระบุเหตุแห่งการขอกู้เงินโครงการเพื่อการลงทุนประกอบอาชีพเป็นหลัก แต่ทั้งนี้ข้อมูลอันเกี่ยวเนื่องกับการทุจริตโดยใช้อำนาจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่ออนุมัติเงินกู้ยังคงปรากฏอยู่ทั่วไป โดยผู้วิจัยจะได้แสดงไว้ในบทที่ 4 ต่อไป ดังนั้นข้อมูลของภาครัฐจากตารางที่ 3.2 ข้างต้นอาจมองได้ 2 มิติ คือ มิติที่ 1 ซึ่งเป็นการมองในแง่ร้าย มองได้ว่าการที่ภาครัฐเสนอเฉพาะเงินกู้ที่ใช้ในด้านการประกอบอาชีพ การกู้ไปเพื่อเหตุฉุกเฉินและการกู้ไปเพื่อใช้หนี้นอกระบบเท่านั้น โดยนำการกู้ที่อยู่นอกเหนือจากเหตุเหล่านี้ถูกนำไปรวมไว้ในหมวดอื่นๆ เพราะว่าภาครัฐต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เกิดขึ้นกับคนชนชั้นสูงและคนชนชั้นกลางเพื่อรักษาเสียงสนับสนุนในดำเนินโครงการ และต้องรักษาคะแนนนิยมจากชาวบ้านให้คงอยู่ในเวลาเดียวกัน

ฉะนั้นการที่ภาครัฐต้องพยายามสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของโครงการให้เกิดขึ้นกับคนชนชั้นสูงและคนชนชั้นกลางเนื่องจากคนทั้งสองชนชั้นของประเทศเป็นผู้ที่ถือว่าได้รับประโยชน์จากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองค่อนข้างน้อยหรืออาจไม่ได้รับประโยชน์ใดๆเลยจากโครงการ อย่างไรก็ตามโครงการก็อยู่ได้ด้วยภาษีของประชาชน และคนทั้งสองชนชั้นกลับต้องรับภาระภาษีมากกว่าคนชนชั้นล่างอันเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ภาครัฐจึงจำเป็นอย่างยิ่งต้องแสดงให้เห็นว่าผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมนเมืองประสบความสำเร็จอย่างมาก

โดยพยายามไม่แสดงให้เห็นถึงข้อมูลส่วนที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์โครงการที่ตั้งไว้นั่นเอง ส่วนมิติที่ 2 ซึ่งเป็นการมองในแง่ดี มองได้ว่าการที่ภาครัฐนำเสนอเฉพาะเงินกู้ที่ใช้ในด้านการประกอบอาชีพ การกู้ไปเพื่อเหตุฉุกเฉินและการกู้ไปเพื่อใช้หนี้นอกระบบ และนำการกู้ที่อยู่นอกเหนือจากเหตุเหล่านี้ไปรวมไว้ในหมวดอื่นๆ เพราะว่าภาครัฐไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลจริงอันเป็นข้อมูลเชิงลึกที่ชาวบ้านปกปิดไว้ โดยไม่ได้ระบุถึงเหตุแห่งการกู้เงินอันเป็นความจริงเพราะกลัวว่าจะไม่ได้รับการอนุมัติจากทางโครงการ ดังนั้นหน่วยงานที่ได้รับหน้าที่ในการสำรวจผลการดำเนินโครงการจึงนำเฉพาะข้อมูลส่วนที่เป็นเอกสารหลักฐานในการขอกู้เงินมาใช้ในการวัดผลการดำเนินโครงการเท่านั้น

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้เห็นถึงผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในภาพรวมระดับประเทศ ซึ่งผลลัพธ์ที่ปรากฏอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และเนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้ต้องการศึกษาผลกระทบจากโครงการกองทุนหมู่บ้านว่าส่งผลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดตรังหรือไม่ อย่างไร ดังนั้นจึงต้องทราบถึงผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดตรังร่วมด้วย

ผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดตรัง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดตรัง ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ปี2550 มีจำนวนกองทุนทั้งสิ้น 763 กองทุน แยกเป็นกองทุนหมู่บ้าน 719 กองทุน และชุมชนเมือง 44 กองทุน (แหล่งที่มา: http://cddweb.cdd.go.th/trang/BB.doc [วันที่ 2 กรกฎาคม 2550]) ซึ่งผลการดำเนินโครงการของจังหวัดตรังถือได้ว่ามีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ต้องการพัฒนากองทุนของกลุ่มตนให้ก้าวไปสู่การเป็นนิติบุคคลและทำการเปิดเป็นสถาบันการเงินของชุมชน โดยการแสดงความจำนงค์ขึ้นของจดทะเบียนเป็นนิติบุคลและได้มีกองทุนที่สามารถเปิดเป็นสถาบันการเงินของชุมชนได้สำเร็จ ดังข้อมูลที่แสดงไว้ด้านล่างนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงจำนวนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ยื่นจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในระดับจังหวัด

อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	จำนวนกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด (กองทุน)	รวมยื่นจดทะเบียนทั้งหมด (กองทุน)	จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล	อยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนา	เปิดสถาบันการเงินชุมชน (กองทุน)
เมืองตรัง	**144**	**16**	**16**	**128**	-
ห้วยยอด	141	45	36	105	1
ปะเหลียน	93	24	24	65	-
กันตัง	86	28	28	62	1
ย่านตาขาว	66	15	15	51	-
สิเกา	40	5	5	41	1
วังวิเศษ	**68**	**13**	**13**	**55**	-
นาโยง	53	12	12	35	-
รัษฎา	50	8	8	42	-
หาดสำราญ	22	4	4	18	-
รวม	763	170	161	602	3

ที่มา: รายงานการประชุมพัฒนาการอำเภอ/หัวหน้ากลุ่มฯ/หัวหน้าฝ่าย/นักวิชาการพัฒนาชุมชน นักพัฒนาชุมชน 6 และ 6ว สพอ. /กิ่งอำเภอ จังหวัดตรัง

อีกทั้งในด้านการบริหารจัดการกองทุนจะมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทำหน้าที่บริหารจัดการและให้สมาชิกหมุนเวียนกู้ยืมเงินเพื่อนำไปประกอบอาชีพต่างๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งสามารถแยกเป็นประเภทได้ ดังนี้

ตารางที่ 3.4 แสดงการนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปประกอบอาชีพ ย้อนหลัง 4 ปี

อาชีพ	ปีพ.ศ.							
	2550		2549		2548		2547	
	จำนวนราย (คน)	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนราย (คน)	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนราย (คน)	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนราย (คน)	จำนวนเงิน (บาท)
อุตสาหกรรม	74	820000.00	86626	1980503822.00	128013	1628757000.00	111335	1731669000.00
เกษตร	**7729**	**136835246.00**	513756	8735254451.00	801421	13918149700.00	**679235**	**10575809500.00**
ค้าขาย	1911	34895845.00	**148550**	**2118124218.00**	**231571**	**3319201800.00**	203867	2967704100.00
การบริการ	293	5543000.00	73361	1093690154.00	103905	1798845000.00	85231	1723601000.00
บรรเทาเหตุฉุกเฉิน	839	13196050.00	115106	1508102735.00	165256	2240459000.00	132863	1932550900.00

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง

เมื่อมองถึงผลในด้านการบริหารงานการเงินของกองทุนในแต่ละอำเภอ ตามที่ระเบียบของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนดให้แต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละชุมชนต้องทำบัญชีและทำงบดุลส่งให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัดตรวจสอบการบริหารเงินของแต่ละหมู่บ้านนั้น กลับพบว่าทุกอำเภอมีปัญหาเรื่องการขาดส่งงบดุล ดังข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 3.5 แสดงสรุปผลการส่งงบดุลของอำเภอ ในจังหวัดตรัง ประจำปี 2550 (สิ้นปี ณ 31 ธันวาคม 2549) ข้อมูล ณ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2550

ที่	อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	จำนวน กองทุนทั้งหมด	ส่งแล้ว	ไม่ส่ง	รวม
1.	**เมืองตรัง**	**144**	**31**	**113**	**144**
2.	ห้วยยอด	141	-	141	141
3.	กันตัง	93	15	78	93
4.	ปะเหลียน	86	-	86	86
5.	ย่านตาขาว	66	-	66	66
6.	**วังวิเศษ**	**68**	**14**	**54**	**68**
7.	นาโยง	53	-	53	53
8.	รัษฎา	50	12	38	50
9.	สิเกา	40	-	40	40
10.	หาดสำราญ	22	-	22	22
รวม		**763**	**72**	**691**	**763**

ที่มา: รายงานการประชุมพัฒนาการอำเภอ/หัวหน้ากลุ่มฯ/หัวหน้าฝ่าย/นักวิชาการพัฒนาชุมชน นักพัฒนาชุมชน 6 และ 6ว สพอ. /กิ่งอำเภอ จังหวัดตรัง

ดังนั้นจากผลการดำเนินงานในภาพรวมของจังหวัดตรังที่ได้แสดงในรูปของตารางทั้งสามตารางข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า ผลการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดตรังมีการเติบโตและก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากยอดการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาชนในชุมชนและยอดการขอกู้ รวมทั้งเงินที่หมุนเวียนอยู่ในโครงการอย่างต่อเนื่อง ทำให้โครงการสามารถดำเนินการและคงอยู่ต่อไปได้อย่างมั่นคง แต่อย่างไรก็ตามการบริหารงานเรื่องของการจัดทำบัญชีการเงินและบัญชีงบดุลที่จะต้องส่งให้คณะกรรมการโครงการกองทุนหมู่บ้านในระดับจังหวัดตรวจสอบยังมีปัญหาอยู่มาก อาจเป็นเพราะคณะกรรมการกองทุนในระดับหมู่บ้านยังขาดสบการณ์และไม่เข้าใจหรือไม่มีความรู้ด้านการบัญชี จึงทำให้ข้อมูลด้านการขาดส่งงบดุลของทุกอำเภอมีจำนวนมากดังตารางที่ 3.5 ข้างต้น เมื่อคำนวนเป็นเปอร์เซ็นต์จะอยู่ที่ประมาณ 90.56% ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงมาก จากข้อมูลนี้จึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าหน่วยงานส่วนกลางจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำบัญชีงบดุลไปอบรมให้กับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ทุกอำเภอ ได้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารเงินและการจัดทำบัญชี

ทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปัจจุบัน โครงการดังกล่าวยังคงดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และผลของโครงการได้มีหน่วยงานภาครัฐและนักวิชาการทำการประเมินผลไว้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ฉะนั้นเพื่อให้โครงการได้รับการประเมินผลอย่างรอบด้านจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประชาชนซึ่งเป็นผู้ได้รับผลจากโครงการ อีกทั้งทัศนคติและความคิดเห็นของประชาชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้โครงการดำรงอยู่และก้าวหน้าต่อไป ดังนั้นทัศนคติของประชาชนที่มีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงปรากฏออกมาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ความสำเร็จของการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากประเด็นความสำเร็จของการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในทัศนคติของประชาชน จากข้อมูลที่สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2547: 21) ปรากฏผลที่แสดงเป็นตัวเลขดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.6 แสดงความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความสำเร็จของการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นรายภาค โดยแสดงผลเป็นร้อยละ

ความคิดเห็นต่อผลสำเร็จของการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	ทั่วประเทศ	ภาค				
		กทม.	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
มาก	**37.4**	31.8	34.4	41.0	43.8	**25.7**
ปานกลาง	**54.8***	55.5	56.1	57.1	53.0	**53.9***
น้อย	**5.2**	8.5	6.2	1.7	2.6	**12.3**
ไม่ประสบความสำเร็จ	**2.6**	4.2	3.3	0.2	0.6	**8.1**
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ความพึงพอใจต่อดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีต่อความพึงพอใจในโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2547: 23) ปรากฏผลที่แสดงเป็นตัวเลขดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.7 แสดงความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นรายภาค โดยแสดงผลเป็นร้อยละ

ความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	ทั่วประเทศ	ภาค				
		กทม.	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
มาก	**54.8***	50.8	48.3	63.1	62.4	**37.7**
ปานกลาง	**40.8**	43.5	46.2	35.7	35.5	**50.3***
น้อย	**3.0**	4.6	3.6	0.8	1.4	**7.5**
ไม่พอใจ	**1.4**	1.1	1.9	0.4	0.7	**4.5**
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

จากข้อมูลในตารางที่3.6 และ 3.7 ข้างต้น เมื่อดูถึงร้อยละของภาคใต้แล้ว บ่งชี้ได้ว่าประชาชนในภาคใต้มีทัศนคติต่อความสำเร็จและมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก ข้อมูลดังกล่าวสามารถย้ำชัดได้ถึงผลกระทบของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่สามารถสั่นคลอนและสร้างความผูกพันพรรคการเมืองใหม่ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ได้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการในชุมชนและกับชุมชนอื่น

จากข้อมูลซึ่งเป็นผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกับสมาชิกในชุมชนเดียวกันหรือชุมชนอื่นโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2547: 10) ปรากฏผลที่แสดงเป็นตัวเลขดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.8 แสดงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการในชุมชน โดยแสดงผลเป็นร้อยละ

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ของสมาชิก	ทั่วประเทศ	ภาค				
		กทม.	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	**82.2**	80.6	77.4	86.0	85.5	**80.8**
ไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	**17.2**	19.4	22.6	14.0	14.5	**19.2**
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

จากข้อมูลทางสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ปรากฏออกมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีทัศนคติต่อโครงการในทางบวก อันเป็นไปตามลักษณะของทัศนคติที่ Shaw & Write (Shaw & Write, 1962: 6-10 อ้างใน สุทิติ ขัตติยะ, 2547: 9) ได้อธิบายไว้ว่า ทัศนคติทางบวก (positive attitude) จะเป็นลักษณะของบุคคลซึ่งมีความพร้อมที่จะตอบสนองในลักษณะของความพึงพอใจหรือเห็นด้วย และจะทำให้บุคคลอยากทำ อยากได้หรืออยากเข้าใกล้สิ่งนั้น อีกทั้งทัศนคติทางบวกจะเกิดขึ้นมาได้ต้องอาศัยองค์ประกอบดังที่ Traindis (Harry C. Traindis, 1921: 2-3 อ้างใน สุทิติ ขัตติยะ, 2547: 10) ได้กำหนดไว้ คือ องค์ประกอบด้านปัญญา ความรู้สึก และพฤติกรรม ซึ่งสามารถนำมาอธิบายกับกรณีนี้ได้ว่า เนื่องจากประชาชนเกิดการเรียนรู้และทำความเข้าใจกับระเบียบและวิธีการดำเนินโครงการจนเกิดความรู้สึกในทางที่ดี อันเป็นความรู้สึกที่ประชาชนแต่ละคนประเมินแล้วว่าพึงพอใจและมี

ความต้องการให้นโยบายนั้นดำเนินการต่อไป และนำมาสู่พฤติกรรมของประชาชนในการสนับสนุนและเข้าร่วมเป็นหนึ่งในสมาชิกโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อันมีข้อมูลที่แสดงถึงการเติบโตขึ้นของจำนวนกองทุนและจำนวนสมาชิกในแต่ละชุมชนเป็นเครื่องยืนยันถึงความสำเร็จของรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ในความพยายามที่จะเข้าถึงกลุ่มคนระดับล่างเป็นหลักอันเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศได้สำเร็จ ซึ่งหากนำตัวแบบทางจิตวิทยาว่าด้วยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมาอธิบายนั้น ถือได้ว่ารัฐบาลและพรรคไทยรักไทยสามารถสร้างความเชื่อถือและสร้างทัศนคติที่ดีต่อนโยบายได้สำเร็จกับคนกลุ่มเป้าหมาย และหากพรรคไทยรักไทยสามารถรักษานโยบายดังกล่าวให้คงอยู่ได้ในระยะยาวจนก่อให้เกิดลักษณะของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่พรรคการเมืองเป็นเสมือนผู้อุปถัมภ์โดยตรงให้กับประชาชนผ่านนโยบาย ท้ายที่สุดเมื่อความสัมพันธ์ในลักษณะนี้คงอยู่อย่างต่อเนื่องจะกลายเป็นความผูกพันพรรคการเมืองและนำมาสู่พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับพรรค ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าหากพรรคไทยรักไทยสามารถดำเนินนโยบายในลักษณะประชานิยมได้อย่างต่อเนื่องและยังคงเป็นพรรครัฐบาลอยู่ ความน่าจะเป็นในการที่พรรคไทยรักไทยจะกลายเป็นพรรคที่มีลักษณะภูมิภาคนิยม ดังเช่นพรรคประชาธิปัตย์ที่มีลักษณะภูมิภาคนิยมในภาคใต้ก็สามารถเกิดขึ้นได้เช่นกัน

การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีทั้งผลการประเมินจากหน่วยงานภาครัฐและนักวิชาการ อีกทั้งการที่จะวัดว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ทางสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้กำหนดปัจจัยที่นำมาใช้วัด (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544: 15 อ้างใน สุทิติ ขัตติยะ, 2547: 27) ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนมีจิตสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกองทุน
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเองและเคารพในกติกาที่กำหนดไว้
3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นคนดี มีความรู้ ประสบการณ์ เสียสละและรับผิดชอบ
4. มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งการเรียนรู้ร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ติดตามตรวจสอบร่วมกัน และรับผลประโยชน์ร่วมกัน อย่างเป็นธรรม
5. มีความสามัคคี ความเอื้ออาธร เกื้อกูลผู้ด้อยโอกาส
6. มีการประสานความร่วมมือ ทั้งในด้านการเรียนรู้และกิจกรรมร่วมกันในลักษณะเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(สทบ.) ได้กำหนดให้กองทุนมีระดับขั้นที่แตกต่างกัน โดยทำการวัดจากประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน และกำหนดให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดเป็นผู้ประเมิณประสิทธิภาพ ซึ่งได้แบ่งกองทุนออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่1 – AAA คือ กองทุนที่บริหารจัดการได้ดีเยี่ยม เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการจัดทำระเบียบข้อบังคับการบริหารงาน มีการสะสมเงินสมทบ

ระดับที่2 – AA คือ กองทุนที่บริหารจัดการในระดับปานกลาง

ระดับที่3 - A คือ กองทุนที่บริหารจัดการไม่ดี ต้องปรับปรุง

สำหรับผลการจัดอันดับคุณภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติได้ทำการรวบรวมข้อมูลไว้ตั้งแต่ปี 2545-2548 (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ อ้างใน เพลินพิศ สัตย์สงวน, 2549: 34) สามารถแสดงผลได้ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 3.9 แสดงการจัดอันดับคุณภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ ปี 2545-2547

มาตรฐานกองทุน	2545 (จำนวนกองทุน)	2546 (จำนวนกองทุน)	2547 (จำนวนกองทุน)	2548 (% ของกองทุน)
ระดับที่1 AAA	23,945 (33%)	24,902 (34%)	24,717 (33%)	34%
ระดับที่2 AA	46,439 (63%)	46,633 (63%)	47,531 (64%)	63%
ระดับที่3 A	1,888 (4%)	2,098 (3%)	1,827 (3%)	3%
รวม	73,272 (100%)	73,633 (100%)	74,075 (100%)	100%

ที่มา: ปี 2545-2547 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ

ปี 2548 รายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐบาล พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ปีที่สี่ (วันที่ 26 ก.พ. 2547- 5 ม.ค. 2548)

จากตารางที่ 3.9 พบว่ามีกองทุนหมู่บ้านถึง 33% ที่อยู่ในระดับที่1 AAA หมายถึง เป็นกองทุนที่มีการบริหารจัดการได้ดีเยี่ยม ลูกหนี้ส่งเงินคืนครบถ้วน มีการจัดทำงบดุลกองทุนและส่งงบดุลให้อนุกรรมการกองทุนฯระดับจังหวัดตรวจสอบ รวมทั้งมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ 2544 ถึงปี 2545 กองทุนระดับที่1 AAA มีตัวเลขสูงถึง 33% ทั้งที่โครงการเพิ่งเริ่มได้ 1 ปี อยู่

ในระยะของการวางรากฐานโครงการให้มั่นคง ทำให้ผู้วิจัยมองได้ 2 มุม คือ ประการแรก การที่กองทุนระดับที่1 AAA มีตัวเลขสูงถึง 33% นั้น เกิดจากตัวโครงการกองทุนหมู่บ้านเองที่มีการวางระเบียบและโครงสร้างการบริหารงานเป็นอย่างดีตั้งแต่ระดับประเทศจนกระทั่งถึงระดับท้องถิ่น หรือมองในอีกมุมหนึ่ง อาจไม่ได้เกิดจากตัวโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยตรง แต่สืบเนื่องมาจากหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว มีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน มีกลุ่มออมทรัพย์ที่มั่นคง มีความสามัคคีและมีการรวมตัวการอย่างมั่นคงในชุมชน อันเป็นลักษณะที่มีมาก่อน ทำให้โครงการที่ลงไปสู่ท้องถิ่นมีประสิทธิภาพตามที่ภาครัฐได้ตั้งเป้าไว้

อย่างไรก็ตาม ยังมีหน่วยงานภาครัฐอีกหลายหน่วยงานที่ทำการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในประเด็นต่างๆ อาทิ การติดตามประเมินผลของกรมพัฒนาชุมชน (กรมพัฒนาชุมชน อ้างใน อนุสรณ์ อุณโณ, 2548: 55) พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวมมีทิศทางดีขึ้น ทั้งความสามารถในการพึ่งตนเอง ความมั่นคงและความปลอดภัยในชุมชน ความใกล้ชิดและวางใจกัน และการมีวิสัยทัศน์แก้ไขปัญหาของชุมชน สำหรับการประเมินผลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้รายงานความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2547: 10, 20, 22) พบว่า โดยภาพรวมทั่วทุกภาคของประเทศแล้ว ประชาชนมีความพึงพอใจและเห็นว่าการดำเนินโครงการมีความสำเร็จในระดับปานกลางถึงมาก เป็นจำนวนร้อยละ 92.2 นั่นย่อมแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีการตอบรับและสนับสนุนนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นอย่างดี อีกทั้งประชาชนยังมีความเห็นว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านฯทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การบริหารงานระหว่างสมาชิกแต่ละชุมชน ทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการด้านการเงิน การทำบัญชี การจัดสรรหน้าที่และอำนาจความรับผิดชอบให้แก่คณะกรรมการและสมาชิกกองทุน สำหรับการประเมินผลในเรื่องของเงินทุนหมุนเวียนและดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นนั้น ทางสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อ้างใน เพลินพิศ สัตย์สงวน, 2549: 34)ได้แสดงผลไว้ว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2544-2548) ได้มีเงินต้นโอนเข้าไปหมุนเวียนในหมู่บ้านต่างๆในประเทศ เท่ากับ 100,102 ล้านบาท และก่อให้เกิดดอกผลเป็นเงินจำนวนเงิน 22,526 ล้านบาท หรือมีอัตราผลตอบแทนสูงถึง 22.5% ซึ่งนับว่าเกิดผลตอบแทนกลับมาสูงมาก

ดังที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้นจะพบว่า สำหรับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีทั้งหน่วยงานภาครัฐและนักวิชาการหลายท่านได้ทำการประเมินผล โดยในการติดตามประเมินผลและวิพากษ์วิจารณ์โครงการนั้น มักมุ่งเน้นไปยังการวัดประสิทธิผลของโครงการว่านโยบายได้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหรือเข้าถึงผู้รับบริการในระดับรากแก้วมากน้อยเพียงใด ประชาชนมีความพึงพอใจในนโยบายหรือไม่ ตลอดจนการประเมินผลกระทบของนโยบายต่อรายได้ ต่อหนี้สินครัวเรือน และต่อหนี้เสียที่เกิดแก่สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนิน

นโยบาย ซึ่งผลที่ออกมามีทั้งด้านบวกและด้านลบ อย่างไรก็ตาม ยังขาดงานวิจัยหรือการศึกษาที่มุ่งเน้นประเมินผลกระทบของโครงการในทางการเมืองหรือความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างผู้กำหนดนโยบาย คือ รัฐและพรรคการเมือง กับผู้รับบริการจากนโยบาย คือชุมชนท้องถิ่นและประชาชน มาเป็นโจทย์หลักในการประเมินนโยบาย ฉะนั้นเพื่อความครอบคลุมในการประเมินโครงการ จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการประเมินโครงการในทางการเมืองร่วมด้วย

ดังนั้นเพื่อตอบโจทก์ดังกล่าวให้รอบด้านยิ่งขึ้น งานวิจัยฉบับนี้จึงได้ใช้พื้นที่ภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดตรัง เป็นพื้นที่ศึกษา อันมีความน่าสนใจในเรื่องของความเป็นภูมิภาคนิยม และมีความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างยาวนานมา อีกทั้งจากผลการสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้บ่งชี้ว่าคนใต้มีความพึงพอใจต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกจังหวัดตรังเป็นตัวแทนในการศึกษาเพื่อหาคำตอบและสร้างความเข้าใจถึงผลกระทบจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าได้ส่งผลหรือไม่ อย่างไรต่อความผูกพันพรรคการเมืองของประชาชนในภาคใต้